

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38–39. – С. 380.
2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р від 14 грудня 2016 р.; Концепція // Офіційний вісник України. – 2017 р. – № 1. – С. 84 / Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>
3. Цина А. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці в галузі освіти / А. Цина // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 9. – С. 310–315.

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДОЛОГІЮ ОСВІТЯНСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ

Саух П.Ю.
Київ, Україна

Головною характеристикою сучасної освіти є вичерпаність основної педагогічної парадигми. Стан нашої освіти можна назвати *кризою різноманітності*, яка пов'язана з відсутністю однозначного і зрозумілого способу включення освіти в сучасне суспільство, коли незрозумілою залишається сама місія і призначення педагога, оскільки не ясно, які продукти має створювати освіта. А наша спонтанна креативність ідей, безсистемність й неадекватність дій, спрямована на модернізацію вищої освіти (яку я називаю «негативною креативністю»), робить її «заручницею» західних технологій, веде до невдало «схрещеної» освіти. Наслідком цього стає імітована, удавана освіченість, що лежить за межами стратегії Болонського процесу і мало пов'язана з проблемою якості освіти.

Ситуація вимагає подолання однобічності класичного фундаменталізму і неklasичної фрагментарності в освіті. А це потребує нової, продуманої постнеklasичної методології освітрянської стратегії, яка передбачала б не лише радикальну організаційну перебудову навчального процесу вищої школи, переструктурування його змісту, а й переосмислення його стрижневих складових, і ґрунтувалася б на принципах складного, нелінійного мислення. Освіта – це складна синергетична система, де вища школа – це верхня частина айсбергу, сутність якої визначається його набагато потужнішою підводною частиною (від дошкільної освіти до середньої школи). До того ж, вона тісно пов'язана з сучасними тектонічними зрушеннями постнеklasичної науки та передбачає перехід від школи знань до школи розуміння, від патерналістської педагогіки до педагогіки співробітництва. Кінцевим продуктом цієї системи має стати не лише фахівець, який уміє швидко пристосовуватися до будь-яких

змін, здатний працювати більш ніж в одній професійній позиції, спроможний екстраполювати ідеї із однієї сфери в іншу (цього було достатньо для умов неklasичної моделі), а й нести відповідальність за свої дії.

Саме в цьому контексті постнекласичної моделі освіти, яка уможлиблює нову якість вищої освіти, я хотів би представити свій скромний науковий доробок, що формувався протягом 37-річної роботи в системі вищої школи. Його доцільно розділити на три умовних блоки.

Перший із них пов'язаний з розробкою критеріальних ознак виявлення синергетичних ресурсів існуючих педагогічних систем; обґрунтуванням синергетичної моделі актуалізації глобальних і локальних тенденцій розвитку освіти; екстраполяцією основних її принципів і методів на практику освітанських реформ. На основі філософського синергійного алгоритму були визначені основні імперативи холістичної тенденції постнекласичної науки та їх вплив на культурно-особистісну модель освіти, яка передбачає трансдисциплінарність та контекстуальність знання. Запропоновано проєкт «Освіта ХХІ століття», який ґрунтується на єдності системи «наука-освіта-практика» і обґрунтовує основні напрямки реформування освіти в постболонському просторі.

Проєкт «Освіта ХХІ століття» був оприлюднений в Трірському (Німеччина) та Берлінгтонському (США) університетах, удостоєний золотої медалі «За заслуги в освіті» Міжнародної Кадрової академії, а цикл наукових праць та публіцистичних статей з проблем вищої освіти та виховання удостоєний Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка.

Практична реалізація одержаних результатів:

1) була розгорнута система науково-практичних досліджень ролі синергетики в перебудові системи освіти, яка, з одного боку, виступає змістом освіти, а з іншого – його методологією. Зосереджено увагу на впровадженні таких синергетичних методів, як самоосвіта, нелінійний діалог, гештальт-освіта. Створено, спільно з НАПН України, дві науково-дослідні лабораторії та підготовлено низку кандидатів та докторів педагогічних наук;

2) посилена наукова складова в навчальному процесі, що здійснюється, насамперед, через активне впровадження високих навчальних (педагогічних) технологій, головними ознаками яких є потужна наукова забезпеченість, інформаційна наповненість, мовна розмаїтість та толерантна педагогіка тощо. У зв'язку з цим створено науково-виробничий комплекс «ЖДУ ім. І. Франка – завод «Електровимірювач» (що входить в один із технопарків України), який міжвідомчими силами забезпечує навчальні заклади багатофункціональними електровимірювальними приладами та набірним полем «Школяр»;

3) здійснена робота з оптимізації навчальних планів з метою ліквідації існуючих міжпредметних дублювань. Посилені трансдисциплінарні зв'язки, які розвивають когнітивне мистецтво пізнання. Розроблені механізми переходу від школи «знання задля знання» до життєцентричної школи («знання задля успіху»).

Другий блок пов'язаний з фаховою діяльністю викладача філософських дисциплін. Сюди відносяться дослідження актуальних філософських проблем та пошуку нових методик викладання філософських дисциплін у вищій школі.

По-перше, були експліковані у філософському дискурсі поняття щастя, стражденності, «м'ятежності» і трагічності людського буття; досліджена категорія національного у статусі екзистенційного проєкту і руху екзистенції; демарковані межі науки і релігії, визначені існуючі колізії між ними як джерела їх самостійного розвитку.

По-друге, окреслені основні тенденції та трансформаційні процеси в Україні у сфері політики культури, релігії, науки та освіти на межі тисячоліть та визначені соціальні катаклізми випробування їх національним буттям. Обґрунтовано нове бачення історичної пам'яті як репрезентативної форми діяльності. На цій основі розкрита роль історичної пам'яті в духовному відродженні та вихованні молоді. Концептуально обґрунтовано філософський зміст категорії толерантності як принципу інтеграції культурно-духовного досвіду в єдину систему цінностей, запропоновано нові методи досягнення ментальної толерантності й ментальної інерції, окреслено толерантну місію філософії в сучасній освіті.

За цикл наукових праць з методології історії філософії та навчальних посібників нового покоління в 2008 році удостоєний премії НАН України імені Д.І. Чижевського.

Практична реалізація одержаних результатів:

1) На основі цих теоретичних досліджень та досвіду, набутого в університетах Франції, Німеччини, США (де мені довелося стажуватись та викладати), була підготовлена і опублікована низка монографій, наукових статей (у тому числі в зарубіжних виданнях). Підготовлено і захищено 25 кандидатів та докторів філософських наук, заснована наукова школа «Філософія та феноменологія релігії».

2) Підготовлена низка підручників, навчальних посібників та словників з філософських дисциплін, у тому числі навчальних посібників нового покоління в контексті кредитно-модульної системи, трансдисциплінарних зв'язків та принципів холистичного мислення.

3) Методологічні підходи до проблеми історичної пам'яті, толерантності стали основою системи виховання в університеті, яка будується на імперативі: до минулого вдячність, до сьогодення – активна дія, до майбутнього – відповідальність.

Третій блок. В низці теоретичних розробок та досліджень узагальнено зарубіжний досвід оптимізації освітніх мереж, запропоновано систему оптимізації освітніх мереж, визначено чинники і тенденції їх формування у сучасній освітянській практиці. В доповнення до існуючих адміністративних методів вирішення проблеми малокомплектних шкіл запропонована система підготовки вчительських кадрів універсального профілю для сільської початкової школи.

Поряд з цим, були організовані міждисциплінарні дослідження творчості як засобу особистісного росту і гармонізації людських стосунків, вивчена природа обдарованості, її структурна організація та передумови розвитку, розроблені програма і методика підготовки майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів. Результатом цих досліджень став науково-методичний Центр по роботі з обдарованою студентською молоддю, який тісно співпрацює з Інститутом обдарованої дитини НАПН України.

Вивчення проблеми «освіта впродовж життя» та механізмів її розв'язання в європейській практиці стало основою розробки локальної науково-педагогічної концепції процесу неперервної освіти, науково-методичний супровід якого здійснюють університетський інноваційний центр освіти і розвитку та щорічні науково-методичні ярмарки. У зв'язку з цим, створено навчально-методичний комплекс «Полісся», який об'єднує 22 навчальні заклади різного типу (від дитячого садка, гімназій, коледжів до інституту післядипломної освіти).

Критично переосмислена класична парадигма педагогіки: «виховання – це одна із функцій навчання». Враховуючи загострення протиріччя між лінійною системою навчального процесу (який зорієнтований на кінцеві знання) й нелінійним характером виховання (яке передбачає відкритість людини світу), запропонована нова концепція синергії навчання і виховання, яка розглядає ці взаємопов'язані процеси як відносно самостійні. Обґрунтовані нетрадиційні форми і методи інтеграції навчального і виховного процесів за умов інформаційного суспільства.

За результатами цього блоку діяльності університет отримав Міжнародний сертифікат Всесвітньої ради по роботі з обдарованими і талановитими дітьми, а інноваційні технології навчання і виховання відзначені бронзовою, двома срібними і двома золотими медалями Міжнародної виставки «Освіта в Україні».

Практична реалізація одержаних результатів:

1. В університеті, на цій основі, розгорнута практична полідисциплінарна підготовка майбутнього вчителя початкових класів та підготовка майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів.

2. Утворений навчально-методичний комплекс «Полісся» дав можливість (принаймні, на регіональному рівні), відпрацювати систему оптимізації навчальних планів, уникати міждисциплінарних дублювань, здійснювати організаційний та науково-методичний супровід обдарованих дітей, відпрацьовувати зворотні зв'язки «школа-університет» та моніторити якість знання наших вихованців.

3. Впроваджена студентоцентристська система виховання та окреслені механізми реалізації концепції переходу від державної до громадсько-державної форми управління навчальним закладом, які значно посилили роль студентського самоврядування та сприяють вихованню лідерських якостей студентської молоді. В університеті створено кар'єр-центр, який опікується

працевлаштуванням; систему підготовки з цілої низки робітничих професій; соціально-психологічну службу адаптації студентів молодших курсів, студентську соціальну службу, Фонд підтримки студентів і аспірантів, юридичну клініку, студентський медіацентр тощо.

Загалом (на основі розробленої нами системи внутрішнього моніторингу та само обстеження), відстежується не лише позитивна динаміка якості освіти в університеті (зміцнення наукового потенціалу і ефективність викладання, рівень успішності, задоволеність студентів навчальними програмами, рівень працевлаштування випускників), а й економічний ефект від впроваджених проєктів та ідей, який (без врахування плати за навчання) складає щорічно близько 2 млн. грн.

Звісно, проблема якості вищої освіти може бути розв'язаною лише за умови загальнодержавного, системного підходу на основі нової, науково обґрунтованої парадигми. Якість вищої освіти передбачає не лише істотну структурно-організаційну перебудову, нову модель педагогічного процесу, а й зміну її соціальної мети та завдань. Досягнення цієї мети потребує осучаснення філософсько-аксіологічних засад вищої освіти, обґрунтування і впровадження нового менеджменту якості освіти, реалізація якої під силу лише потужному колективу науковців відділення вищої освіти НАПН України та є сферою моїх наукових зацікавлень й досвіду.

Список використаних джерел:

1. Саух П.Ю. *Сучасна освіта* : портрет без прикрас : монографія. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 382 с.

СУТНІСТЬ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Бойчук Ю.Д.
Харків, Україна*

У системі вищої освіти України тривалий час панувала парадигма знань, згідно з якою студенти вищих навчальних закладів отримували фундаментальні знання, і це було основою їх подальшої професійної діяльності як у бізнесі, так і на державній службі. Проте, внаслідок панування такого підходу в нашій країні виникла ситуація, коли кількість фахівців з вищою фундаментальною освітою є значною і з кожним роком зростає, а реальна економіка потерпає від нестачі кваліфікованих практично орієнтованих кадрів. Причина кризи парадигми знань міститься у суперечності між устроєм професійної освіти та сучасного бізнесу. Українська економіка вже давно перейшла до ринкових відносин, а професійна освіта, усе ще не стала ринковою. Вона, в основному, залишається державною за формою, фундаментальною та академічною за змістом.